Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «COVID-19: Ο ρόλος της κοινωνίας των πολιτών στην ανασυγκρότηση και την ανθεκτικότητα της Ευρωμεσογειακής περιοχής»

(γνωμοδότηση πρωτοβουλίας)

(2023/C 140/03)

Εισηγητής: ο κ. **Angelo PAGLIARA**

Απόφαση της συνόδου ολομέλειας	25.3.2021
Νομική βάση	Άρθρο 52 παράγραφος 2 του Εσωτερικού Κανονισμού
	Γνωμοδότηση πρωτοβουλίας
Αρμόδιο τμήμα	Εξωτερικές σχέσεις
Υιοθετήθηκε από το τμήμα	20.12.2022
Υιοθετήθηκε από την ολομέλεια	24.1.2023
Σύνοδος ολομέλειας αριθ.	575
Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας	
(υπέρ/κατά/αποχές)	183/0/5

1. **Εισαγωγή**

1.1. Η κρίση της πανδημίας έχει πλήξει σοβαρά την ευρωμεσογειακή περιοχή, επιδεινώνοντας τα υφιστάμενα προβλήματα και εγείροντας νέα ζητήματα επιπλέον των προηγούμενων. Οι κοινωνικοοικονομικές επιπτώσεις είναι πιθανό να οξύνουν τις ανισότητες, ιδίως στις χώρες με αδύναμα οικονομικά και παραγωγικά συστήματα.

1.2. Η επιτροπή παρακολούθησης «Euromed» της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής (ΕΟΚΕ) αποφάσισε να επικεντρωθεί στον ρόλο της κοινωνίας των πολιτών στην ανασυγκρότηση και την ανθεκτικότητα στην ευρωμεσογειακή περιοχή.

1.3. Οι οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών της ευρωμεσογειακής περιοχής και οι οικονομικές και κοινωνικές επιτροπές διαφόρων χωρών συμμετείχαν στην εκπόνηση της έκθεσης. Αναπτύχθηκε ειδική και στενή συνεργασία με το Οικονομικό, Κοινωνικό και Περιβαλλοντικό Συμβούλιο του Μαρόκου, το οποίο συνδιοργάνωσε την Ευρωμεσογειακή διάσκεψη κορυφής του 2021.

1.4. Ως εκ τούτου, η ενημερωτική έκθεση έχει σημαντικά πρόσθετα οφέλη λόγω της συμμετοχής της κοινωνίας των πολιτών εκατέρωθεν της Μεσογείου.

1.5. Η παρούσα έκθεση συμπληρώνει προηγούμενες ενημερωτικές εκθέσεις με τίτλο «Εκπαίδευση και επαγγελματική κατάρτιση στην ευρωμεσογειακή περιοχή», «Ψηφιοποίηση και μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις (ΜΜΕ) στην περιοχή της Μεσογείου», καθώς και «Βιώσιμη ανάπτυξη στην περιοχή της Μεσογείου» ([1]).

2. **Συμπεράσματα**

2.1. Η κοινωνία των πολιτών, σε παγκόσμιο επίπεδο, αντέδρασε αμέσως στην πανδημία δρώντας στην πρώτη γραμμή, παρέχοντας υποστήριξη και αρωγή στον πληθυσμό. Στον ευρωμεσογειακό χώρο επίσης, η συμβολή της κοινωνίας των πολιτών ήταν ζωτικής σημασίας για τον μετριασμό των αρνητικών επιπτώσεων της COVID-19.

2.2. Στην ευρωμεσογειακή περιοχή, οι οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών έχουν υποστηρίξει το κυβερνητικό έργο, παρέχοντας βασικές υπηρεσίες και ιατροφαρμακευτική περίθαλψη, έχουν διανείμει μέσα ατομικής προστασίας και έχουν συμβάλει στη διάδοση βασικών πληροφοριών, ιδίως σε απομακρυσμένες περιοχές. Η δράση τους ήταν επίσης υψίστης σημασίας για τον μετριασμό των συνεπειών της πανδημίας στα πλέον ευάλωτα τμήματα του πληθυσμού, όπως οι γυναίκες, οι νέοι, οι μετανάστες και τα άτομα με αναπηρία.

([1]) Η παρούσα ενημερωτική έκθεση συμπληρώνεται επίσης από πρόσφατες γνωμοδοτήσεις της ΕΟΚΕ για το θέμα αυτό, και συγκεκριμένα τις: Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέματα «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τη θέσπιση μηχανισμού ανάκαμψης και ανθεκτικότητας» [COM (2020) 408 final — 2020/0104 (COD)] και «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τη θέσπιση μέσου τεχνικής υποστήριξης» [COM (2020) 409 final — 2020/0103 (COD)] (ΕΕ C 364 της 28.10.2020, σ. 132), ECO/515 Κανονισμός σχετικά με την πρωτοβουλία επενδύσεων για την αντιμετώπιση του κορονοϊού (δεν έχει ακόμη δημοσιευθεί στην Επίσημη Εφημερίδα), Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Μια επιτακτική ανάγκη για την περίοδο μετά την κρίση COVID-19: ο σχεδιασμός νέου μοντέλου πολυμερών σχέσεων (γνωμοδότηση πρωτοβουλίας)», (ΕΕ C 364 της 28.10.2020, σ. 53).

2.3. Η ενεργός δράση της κοινωνίας των πολιτών κατέστησε δυνατή την ενίσχυση της αλληλεγγύης στην ευρωμεσογειακή περιοχή. Πολλές οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών στη Νότια Γειτονία έχουν συμμετάσχει στη δημιουργία ομάδων αλληλεγγύης των πολιτών, πειραματιζόμενες με καινοτόμες μεθοδολογίες και εντατικοποιώντας τις διαδικτυακές τους δραστηριότητες ενημέρωσης και συντονισμού.

2.4. Η ΕΟΚΕ είναι πεπεισμένη ότι η δίκαιη και ισότιμη οικονομική και κοινωνική ανάκαμψη είναι δυνατή μόνο μέσω της συμμετοχής των κοινωνικών εταίρων και των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών, του ιδιωτικού τομέα και ιδίως των μικρομεσαίων επιχειρήσεων (ΜΜΕ). Η ανάκαμψη της περιοχής της Μεσογείου και η ανάπτυξη βιώσιμων και ανθεκτικών κοινωνικοοικονομικών υποδειγμάτων πρέπει να καθοδηγούνται από αρχές όπως ο σεβασμός του κράτους δικαίου, η προστασία των δημοκρατικών αξιών και των κοινωνικών και ανθρωπίνων δικαιωμάτων, η κοινή προσήλωση στην επίτευξη των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης και της κλιματικής ουδετερότητας.

2.5. Η ΕΟΚΕ επικροτεί την έγκριση του νέου Θεματολογίου για τη Μεσόγειο και τονίζει την ανάγκη όλα τα μέτρα υποστήριξης της ανάκαμψης να βασίζονται στην ανάπτυξη και τη βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων της περιοχής.

2.6. Σήμερα, ορισμένα κοινωνικά, πολιτικά, περιβαλλοντικά, γεωπολιτικά και μεταναστευτικά ζητούμενα συγκεντρώνονται στη Μεσόγειο και αποτελούν βασικά ζητούμενα, όχι μόνο για την Ευρώπη, αλλά και για ολόκληρο τον πλανήτη. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι τα αυξανόμενα πολυδιάστατα ζητούμενα της περιοχής είναι δυνατόν να απαντηθούν μόνο εάν ακολουθηθεί ανανεωμένη και αποτελεσματική πολυμερής προσέγγιση που θα υποστηρίζεται από την ΕΕ.

2.7. Οι επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής επηρεάζουν επίσης την περιοχή της Μεσογείου μέσω της απερήμωσης, της λειψυδρίας και της αύξησης των θερμοκρασιών. Η τρέχουσα κρίση ανέδειξε την ανάγκη ενίσχυσης της κοινής ανθεκτικότητας και εξεύρεσης λύσεων στα νέα ζητήματα συνεργασίας στα του περιβάλλοντος και της ψηφιοποίησης. Η ΕΟΚΕ θεωρεί χρήσιμο —ιδίως ενόψει της ενίσχυσης της ευαισθητοποίησης της κοινωνίας των πολιτών και της μεγαλύτερης συμμετοχής των κοινωνικών εταίρων — να επεκταθούν και να ενισχυθούν πρωτοβουλίες όπως η WestMED, με σκοπό την υποβοήθηση της επίτευξης των κλιματικών και περιβαλλοντικών στόχων μέσω υποδειγμάτων γαλάζιας οικονομίας με στόχο τη δημιουργία θέσεων εργασίας και την προστασία του οικοσυστήματος και της ποικιλομορφίας.

2.8. Δέκα χρόνια μετά την Αραβική Άνοιξη, η ΕΕ ανανέωσε τη στρατηγική συνεργασίας της με τις γειτονικές χώρες της Μεσογείου. Μέσα σε αυτό το περίγραμμα, η ΕΟΚΕ θεωρεί το νέο Θεματολόγιο για τη Μεσόγειο βασικό μέσο κοινωνικής και οικονομικής ανάκαμψης της περιοχής από την κρίση της COVID-19. Η ανανεωμένη δέσμευση εταιρικής σχέσης πρέπει να συνδέεται στενά όχι μόνο με τα οικονομικά και κοινωνικά ζητούμενα, αλλά και με τα αντίστοιχα περιβαλλοντικά, δημογραφικά και μεταναστευτικά, χωρίς να τίθενται επ' ουδενί εν αμφιβόλω η πρόοδος και οι θεμελιώδεις αξίες της ΕΕ. Η κατάσταση των δομών υγείας έχει αποδειχθεί εύθραυστη σε πολλά μέρη της περιοχής, και η κρίση της πανδημίας αποτελεί σημαντική δοκιμασία που θα μπορούσε επίσης να επηρεάσει την πολιτική σταθερότητα.

2.9. Στα προγράμματα ανάκαμψης και ανασυγκρότησης της περιοχής της Μεσογείου θα πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη σημασία στην ταχεία ανάκαμψη του τουριστικού τομέα και δη των ΜΜΕ, οι οποίες απασχολούν περισσότερους από τους μισούς εργαζομένους στην ΕΕ. Ο παρατεταμένος αντίκτυπος της κρίσης σε αυτούς τους κλάδους —συμπεριλαμβανομένης της διαρθρωτικής ανεργίας, ιδίως των νέων— θα έχει σοβαρές κοινωνικές συνέπειες.

2.10. Η ανάπτυξη του κεφαλαίου του εργατικού δυναμικού είναι ιδιαίτερα σημαντική για τη βιώσιμη ανάπτυξη των μεσογειακών εταίρων της ΕΕ. Ιδίως στον κλάδο του τουρισμού, θα πρέπει να ενισχυθεί η κατάρτιση του προσωπικού. Επιπροσθέτως, η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι το πρόβλημα της αποδημίας επιστημόνων από τις χώρες-εταίρους του Νότου προς τις ιδιαίτερα ανεπτυγμένες εκβιομηχανισμένες χώρες αποτελεί σοβαρό εμπόδιο, ιδίως για τον ψηφιακό μετασχηματισμό των οικονομιών τους. Ως εκ τούτου, τα κράτη μέλη της ΕΕ θα πρέπει να διευκολύνουν τη χορήγηση βραχυπρόθεσμων και μεσοπρόθεσμων αδειών εργασίας στην ΕΕ τόσο στους αυτοαπασχολούμενους όσο και στους μισθωτούς, ιδίως στον κλάδο της πληροφορικής. Συν τοις άλλοις, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θα πρέπει να υποστηρίξει την εκτέλεση ψηφιακών έργων στις χώρες-εταίρους, ώστε ιδίως οι τεχνικοί πληροφορικής να έχουν καλές ευκαιρίες απασχόλησης στις χώρες καταγωγής τους.

2.11. Επιδιώκοντας να ενισχύσει τον διάλογό της με τη Νότια Γειτονία, η ΕΕ θα κάνει χρήση των υφιστάμενων μέσων και προγραμμάτων συνεργασίας. Η ΕΟΚΕ συνιστά την ευρύτερη δυνατή συμμετοχή των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών μέσω της διεξαγωγής κοινωνικού διαλόγου χωρίς αποκλεισμούς σε όλα τα επίπεδα. Σε αυτόν θα λαμβάνονται υπόψη οι ιδιαιτερότητες και ο ρόλος των διαφόρων συναρμοδίων και θα τονίζεται η συμβολή τους στον σχεδιασμό και την εφαρμογή των πολιτικών και των μέτρων που απαιτούνται για τη διαχείριση του αντικτύπου των συντελούμενων αλλαγών και κρίσεων, αρχής γενομένης από τις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής.

2.12. Εκτιμάται ότι πολλές χώρες της Νότιας Γειτονίας θα υποστούν μείωση του κατά κεφαλήν ΑΕγχΠ τους και θα πρέπει να δώσουν σημαντικές απαντήσεις για την αντιμετώπιση των αυξανόμενων κοινωνικών και οικονομικών κινδύνων, καθώς και των κινδύνων φτώχειας. Για τον λόγο αυτό, απαιτούνται σχέδια οικονομικής και χρηματοπιστωτικής ανασυγκρότησης, που θα περιέχουν μέτρα για την επίλυση προβλημάτων που προκαλούν την οξυνόμενη κοινωνική επισφάλεια.

2.13. Η οικονομική ανάκαμψη πολλών γειτονικών χωρών της Μεσογείου συνδέεται στενά με την αποτελεσματικότητα μιας κατάλληλης εκστρατείας εμβολιασμού και, ως εκ τούτου, η ΕΟΚΕ συνιστά στα θεσμικά όργανα της ΕΕ να μεριμνήσουν για την ενίσχυση μηχανισμού παγκόσμιας πρόσβασης σε εμβόλιο κατά της COVID-19 (COVAX) και την παροχή της μέγιστης δυνατής υλικοτεχνικής υποστήριξης και εφοδιασμού τους — μέσω και διμερών συμφωνιών. Η ΕΟΚΕ τονίζει ότι είναι ιδιαίτερα σημαντικό να υποστηριχθούν οι χώρες-εταίροι νοτίως της Μεσογείου να αποκτήσουν στην επικράτειά τους εγκαταστάσεις αυτοκαθοριζόμενης παραγωγής εμβολίων και ιατρικών προϊόντων. Εν προκειμένω, επαναλαμβάνει το αίτημά της να συζητηθεί σοβαρά η περίπτωση άρσης της προστασίας των διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας για τα εμβόλια και τα ιατρικά προϊόντα καταπολέμησης των πανδημιών.

2.14. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι, κατά την ανάκαμψη από την COVID-19, η ενεργός συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών είναι καταλυτική για την επίτευξη στόχων όπως η βελτίωση της ποιότητας ζωής των ανθρώπων και η ανάπτυξη ενός νέου υποδείγματος βιώσιμης ανάπτυξης. Καλεί, ως εκ τούτου, τα θεσμικά όργανα της ΕΕ να ενισχύσουν περαιτέρω, στο πλαίσιο της εταιρικής σχέσης με τη Νότια Γειτονία, όλα τα μέσα για τη συμμετοχή των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών.

2.15. Οι οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών έχουν πρωτοστατήσει στην ιατροφαρμακευτική και κοινωνική αντιμετώπιση της πανδημίας, και η ενεργός δράση τους συνέβαλε στον μετριασμό των κοινωνικών και υγειονομικών επιπτώσεων στον πληθυσμό. Ωστόσο, όπως έχει ήδη επισημάνει η ΕΟΚΕ, η ικανότητά τους να ανταποκρίνονται στις ανάγκες της κοινωνίας εξαρτάται από το γεγονός ότι οι πόροι είναι συχνά περιορισμένοι και υπόκεινται σε διακυμάνσεις. Η ΕΟΚΕ είναι πεπεισμένη για την ανάγκη ενίσχυσης των μηχανισμών υποστήριξης των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών, μεταξύ άλλων για την καλύτερη προστασία των πλέον ευάλωτων ομάδων που πλήττονται ιδιαίτερα από την πανδημία, όπως οι νέοι, οι γυναίκες, οι μετανάστες και τα άτομα με αναπηρία.

2.16. Η ΕΟΚΕ ζητεί από τα θεσμικά όργανα της ΕΕ να αναλάβουν περαιτέρω δράση για την προαγωγή της ειρήνης, των δημοκρατικών καθεστώτων και του σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στις περιοχές συγκρούσεων στις γειτονικές χώρες της Μεσογείου. Οι συνθήκες διαβίωσης των πληθυσμών σε περιοχές συγκρούσεων επιδεινώθηκαν περαιτέρω ως αποτέλεσμα της πανδημίας και απαιτείται σύντονη προσπάθεια για να εξασφαλιστεί ένα άρτιο ειρηνευτικό σχέδιο.

2.17. Ενόψει της πιθανής δύσκολης ανάκαμψης από την πανδημία, οι εν εξελίξει εμπορικές διαπραγματεύσεις μεταξύ της ΕΕ και του Μαρόκου και της Τυνησίας, καθώς και οι επικείμενες διαπραγματεύσεις με την Ιορδανία, αποκτούν ακόμη μεγαλύτερη σημασία. Η ΕΕ θα πρέπει να λάβει περισσότερο υπόψη τις υφιστάμενες ασυμμετρίες και να συντρέξει επαρκώς τους νότιους εμπορικούς εταίρους της. Η ΕΟΚΕ ζητεί τη διεύρυνση της συμμετοχής των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών και των κοινωνικών εταίρων στις διαδικασίες διαπραγμάτευσης, καθώς και τη ρητή κατοχύρωσή της στις Συνθήκες, ώστε να μπορέσουν να συμβάλουν στις εμπορικές σχέσεις μεταξύ των χωρών-εταίρων, ιδίως με μέλημα την εφαρμογή των υποχρεωτικών κεφαλαίων για τη βιωσιμότητα των μελλοντικών εμπορικών συμφωνιών.

2.18. Επιπροσθέτως, η ΕΟΚΕ προτείνει να ανατεθεί στις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών και στους κοινωνικούς εταίρους η ευθύνη όχι μόνο για τα κεφάλαια για τη βιωσιμότητα, αλλά και για ολόκληρο το πεδίο εφαρμογής των εμπορικών και επενδυτικών συμφωνιών βάσει της επίσημα δομημένης συμμετοχής τους.

2.19. Η ΕΟΚΕ επαναλαμβάνει την άποψή της ότι η ΕΕ θα πρέπει να διοχετεύσει μέρος των κονδυλίων της βοήθειας για το εμπόριο στην υποβοήθηση της συμμετοχής των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών και της ανάπτυξης ικανοτήτων στις προσπάθειες για βιώσιμο εμπόριο και επενδύσεις.

2.20. Η ΕΟΚΕ έχει ήδη ζητήσει στο παρελθόν την ενίσχυση των ψηφιακών δεξιοτήτων και στις δύο πλευρές της Μεσογείου Μετά την έγκριση της νέας στρατηγικής για τη Μεσόγειο και ενόψει της ανασυγκρότησης μετά την πανδημία, η ΕΟΚΕ υπενθυμίζει την ανάγκη να ενισχυθούν οι επενδύσεις σε ψηφιακές υποδομές και να υποστηριχθεί ο ψηφιακός μετασχηματισμός των ΜΜΕ ως κινητήριων δυνάμεων για την απασχόληση και την κοινωνική πρόοδο — μεταξύ άλλων μέσω της συμμετοχής των κοινωνικών εταίρων, με την αναγνώριση του δυναμικού των συλλογικών διαπραγματεύσεων και του κοινωνικού διαλόγου στα διάφορα επίπεδα.

3. **Γενικές παρατηρήσεις**

3.1. Η πανδημία έχει επιδεινώσει τις κρίσεις στις γειτονικές χώρες της Μεσογείου. Εικοσιπέντε χρόνια μετά τη Διακήρυξη της Βαρκελώνης και 10 χρόνια μετά την Αραβική Άνοιξη, τα ζητούμενα στη Μεσόγειο παραμένουν τεράστια. Η ΕΕ και οι εταίροι της στην περιοχή της Μεσογείου αποφάσισαν πρόσφατα να ενισχύσουν τη συνεργασία και να της δώσουν νέα ώθηση μέσω του φιλόδοξου νέου Θεματολογίου για τη Μεσόγειο.

3.2. Το νέο θεματολόγιο βασίζεται στην πεποίθηση ότι μόνο με τη συνεργασία και σε πνεύμα εταιρικής σχέσης μπορούν να απαντηθούν επιτυχώς τα στρατηγικά ζητήματα του μέλλοντος προς το αμοιβαίο συμφέρον. Το θεματολόγιο περιλαμβάνει ειδικό σχέδιο οικονομικών επενδύσεων υπέρ της κοινωνικοοικονομικής ανάκαμψης των γειτονικών χωρών της Μεσογείου κατά την περίοδο 2021-2027. Κοινός στόχος, όπως δήλωσε ο Ύπατος Εκπρόσωπος κ. Josep Borrell, είναι η οικοδόμηση μιας ειρηνικής, ασφαλούς, πιο δημοκρατικής, φιλικής προς το περιβάλλον, ευημερούσας και χωρίς αποκλεισμούς Νότιας Γειτονίας.

3.3. Σε πρόσφατη μελέτη που δημοσιεύτηκε από τον «Ευρωμεσογειακό διάλογο για τα δικαιώματα και την ισότητα» (Med Dialogue for Rights and Equality), με τίτλο «*Bridging the Sea* [2]», διαπιστώθηκε ότι σχεδόν το 63 % των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών που δραστηριοποιούνται στη Νότια Γειτονία ασχολούνται με ζητήματα όπως η εμπέδωση της δημοκρατίας και των δικαιωμάτων, ενώ πάνω από το 53 % ασχολείται, μεταξύ άλλων, με τη διόρθωση των κοινωνικοοικονομικών ανισοτήτων. Η ευαισθησία και η προσοχή τους σε οικολογικά και περιβαλλοντικά ζητήματα αποκτούν όλο και μεγαλύτερη σημασία. Τα στοιχεία αυτά επιβεβαιώνουν ότι υπάρχει στέρεη βάση, αλλά και ανάγκη να ενισχυθεί η συνδρομή της κοινωνίας των πολιτών για την καλύτερη αντιμετώπιση των ζητημάτων του μέλλοντος.

3.4. Η κοινωνία των πολιτών στις χώρες της Νότιας Γειτονίας ενίσχυσε την παρουσία της κατά τις τελευταίες δύο δεκαετίες. Η ενεργός δράση της κατέστησε δυνατό τον μετριασμό των κοινωνικών και υγειονομικών επιπτώσεων για τον πληθυσμό, αλλά ταυτόχρονα ανέδειξε την ανάγκη παρέμβασης για την ενίσχυση της ικανότητας και των δεξιοτήτων της κοινωνίας των πολιτών ώστε να λειτουργεί καλύτερα.

3.5. Η περιοχή της Μεσογείου, όπως και ο υπόλοιπος κόσμος, έχει υποστεί σοβαρό οικονομικό και κοινωνικό πλήγμα εξαιτίας της πανδημίας COVID-19. Οι επιπτώσεις στην κοινωνία και την υγεία επιδεινώθηκαν λόγω της έλλειψης επαρκών υποδομών υγείας, ιδίως στις πιο ευάλωτες χώρες. Η πανδημία έχει επιτείνει τις κρίσεις που υφίστανται ήδη σε ορισμένες χώρες, λόγω διαφόρων παραγόντων, όπως οι ήδη επισφαλείς οικονομικές και κοινωνικές εξελίξεις, τα υψηλά επίπεδα ανεργίας και οι συνέπειες των συγκρούσεων σε ορισμένες περιοχές όπως η Λιβύη και η Συρία.

3.6. Οι κυβερνήσεις στην περιοχή της Μεσογείου, αν και με σημαντικές διαφορές, αντέδρασαν αμέσως για να αναχαιτίσουν την εξάπλωση της πανδημίας, θέτοντας σε εφαρμογή μέτρα αρωγής των εργαζομένων και των επιχειρήσεων — μεταξύ άλλων σε συνεργασία με τους κοινωνικούς εταίρους και τις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών, αν και η συμμετοχή τους ήταν συχνά ανεπαρκής και σε ορισμένες περιπτώσεις σχεδόν μηδαμινή. Για να περιοριστούν οι επιπτώσεις της πανδημίας, όλα σχεδόν τα κράτη της περιοχής της Μεσογείου έχουν λάβει μέτρα περιορισμού και απαγόρευσης της κυκλοφορίας, καθώς περιορισμού των μετακινήσεων.

3.7. Λόγω της πανδημίας, πολλές κυβερνήσεις της ευρωζώνης έχουν θέσει σε εφαρμογή πολιτικές μεγάλης εμβέλειας για την αντιμετώπιση της οικονομικής κρίσης και την υποστήριξη συγκεκριμένων τομέων, ενθαρρύνοντας την παραγωγή και εισάγοντας φορολογικές και οικονομικές διευκολύνσεις και μέτρα για την προσέλκυση επενδύσεων.

3.8. Η πανδημία έχει αρνητικές οικονομικές συνέπειες σε ολόκληρη την περιοχή της Μεσογείου, όχι μόνο λόγω παραγόντων όπως η μειωμένη εσωτερική και εξωτερική ζήτηση και η καταβαράθρωση της κατανάλωσης, αλλά και εξαιτίας της επιδείνωσης του χρηματοπιστωτικού τομέα και του δημόσιου χρέους. Από τότε που ξέσπασε η πανδημία, οι κυβερνήσεις της περιοχής διέθεσαν πρόσθετους πόρους στο σύστημα υγείας και στην οικονομία τους για την υποστήριξη ορισμένων κλάδων. Για τον λόγο αυτό, το δημόσιο έλλειμμα σχεδόν όλων των χωρών της περιοχής της Μεσογείου θα αυξηθεί σημαντικά.

3.9. Ο τομέας των μεταφορών έχει πληγεί σοβαρά εξαιτίας των περιοριστικών μέτρων που εμπόδισαν και περιέστειλαν τις διεθνείς μετακινήσεις, με αποτέλεσμα ο τουρισμός να είναι ένας από τους τομείς που επλήγησαν περισσότερο από την πανδημία. Ο ΟΟΣΑ υπολόγισε τη συρρίκνωση του τομέα μεταξύ 45 και 70 % και τη μείωση του διεθνούς τουρισμού μεταξύ 60 και 80 % [3]. Ο τουρισμός είναι ένας από τους κύριους τομείς της οικονομίας των μεσογειακών χωρών και, σύμφωνα με τη διάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για το Εμπόριο και την Ανάπτυξη (Unctad), η Αίγυπτος και το Μαρόκο θα είναι μεταξύ των χωρών που θα πληγούν περισσότερο παγκοσμίως [4].

3.10. Οι πολύ μικρές και μικρομεσαίες επιχειρήσεις, καθώς και οι αυτοαπασχολούμενοι αποτελούν μια ακόμη σημαντική συνιστώσα της οικονομίας των χωρών της νότιας ακτής της Μεσογείου. Ο κύκλος εργασιών τους έχει ελαττωθεί σε μεγάλο βαθμό και οι περισσότερες εξ αυτών αναγκάστηκαν να μειώσουν τον αριθμό των εργαζομένων τους. Εν προκειμένω, θα χρειαστούν διαρθρωτικά μέτρα για να βοηθηθούν οι ΜΜΕ να εξέλθουν από την κρίση, να αναπτυχθούν και να καινοτομήσουν, απαντώντας στο διττό ζητούμενο της ψηφιοποίησης και της απαλλαγής από τις ανθρακούχες εκπομπές.

---

[2] https://meddialogue.eu/wp-content/uploads/2021/02/Publication-Bridging-the-sea.pdf

[3] https://read.oecd-ilibrary.org/view/?ref=124_124984-7uf8nm95se&title=Covid-19_Tourism_Policy_Responses&_ga=2.143901749.1647750476.1622806508-1692148678.1622806341

[4] https://unctad.org/system/files/official-document/ditcinf2020d3_en.pdf

3.11. Η κρίση της πανδημίας στην περιοχή της Μεσογείου επηρέασε όλες τις κοινωνικές ομάδες, αλλά ιδίως τις εξής: τους νέους, εξαιτίας της επιδείνωσης της αγοράς εργασίας και του κλεισίματος των σχολείων και των πανεπιστημίων· τις γυναίκες, οι οποίες —σε ορισμένες περιοχές όπως οι χώρες της Νότιας Γειτονίας— απασχολούνται κυρίως στους κλάδους της άτυπης οικονομίας, της γεωργίας και του τουρισμού που επλήγη σοβαρά από τα περιοριστικά μέτρα· τις ευάλωτες ομάδες, όπως οι άτυποι εργαζόμενοι και οι πρόσφυγες, οι οποίοι συχνά δεν έχουν υπάγονται στα μέτρα κοινωνικής προστασίας, καθώς και τα άτομα με αναπηρία εξαιτίας των συχνά ανεπαρκών υπηρεσιών.

3.12. Σε ορισμένες περιοχές της Νότιας Γειτονίας, παράγοντες όπως η λειψυδρία και η ανεπαρκής πρόσβαση σε αποχετευτικά δίκτυα έχουν επιδεινώσει τον αντίκτυπο της πανδημίας, ιδίως στα πλέον κοινωνικά απομονωμένα στρώματα, στις περιοχές συγκρούσεων και στους καταυλισμούς προσφύγων.

4. **Ζητούμενα και ευκαιρίες**

4.1. Όπως τόνισε ο γενικός γραμματέας της Ένωσης για τη Μεσόγειο ([5]), η τρέχουσα κρίση στον τομέα της υγείας θέτει σε κίνδυνο την κοινωνικοοικονομική πρόοδο που είχε συντελεστεί στην περιοχή τα τελευταία χρόνια. Ωστόσο, η κρίση αποτελεί ευκαιρία ενίσχυσης της ολοκλήρωσης και της ανθεκτικότητας των οικονομιών.

4.2. Ο ρόλος της κοινωνίας των πολιτών στην ευρωμεσογειακή περιοχή είναι υψίστης σημασίας για την οικοδόμηση μιας πιο δίκαιης και χωρίς αποκλεισμούς κοινωνίας μετά την πανδημία. Ομοίως, όπως επισημάνθηκε κατά τη διάρκεια της Κοινωνικής συνόδου κορυφής του Πόρτο ([6]), η ενεργός συμμετοχή των κοινωνικών εταίρων και των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών είναι ζωτικής σημασίας για να μην μείνει κανείς πίσω και για την αποτελεσματική εφαρμογή του Ευρωπαϊκού πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων.

4.3. Η νόσος COVID-19 και τα μέτρα αντιμετώπισής της θέτουν σε κίνδυνο τη βιωσιμότητα της κοινωνίας των πολιτών. κυβερνήσεις και πολλοί χορηγοί έχουν αναστείλει τις επιχορηγήσεις τους και τη χρηματοδότηση, ανακατευθύνοντας κεφάλαια στις προσπάθειες ανακούφισης από τη νόσο COVID-19. Συνέπεια αυτών είναι η απειλή της ήδη εύθραυστης βιωσιμότητας των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών, της δυνατότητας να συνεχίσουν να υπηρετούν τις κοινότητες και της δουλειάς πολλών εργαζομένων της κοινωνίας των πολιτών, αν και υπάρχουν μεγάλες προσδοκίες από τις εν λόγω οργανώσεις. Η ΕΟΚΕ τονίζει ότι οι επιχορηγήσεις για την οργανωτική βιωσιμότητα και η βασική υποστηρικτική χρηματοδότηση είναι ζωτικής σημασίας έτσι ώστε οι οργανώσεις αυτές να προσαρμοστούν στις ταχέως μεταβαλλόμενες καταστάσεις και να συνεχίσουν τις δραστηριότητές τους κατά τη διάρκεια των εκάστοτε κρίσεων.

4.4. Η ΕΟΚΕ έχει επισημάνει ότι η Μεσόγειος είναι ένα από τα πλέον ευάλωτα μέρη του κόσμου όσον αφορά τις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής. Η COVID-19 έχει επηρεάσει αρνητικά την κοινωνική κατάσταση και πρόοδο, καθιστώντας επείγουσα την εφαρμογή στρατηγικών βιώσιμης ανάπτυξης και πράσινης οικονομίας.

4.5. Η έγκριση σχεδίων ανάκαμψης στην περιοχή της Μεσογείου θα μπορούσε να αποτελεί ευκαιρία οικονομικής, κοινωνικής και περιβαλλοντικής αναβάθμισης της περιοχής. Είναι σημαντικό να συνδεθούν οι αναπτυξιακές ευκαιρίες με τον σεβασμό αρχών όπως η αλληλεγγύη, η καταπολέμηση των ανισοτήτων, η προστασία και ο σεβασμός του κράτους δικαίου. Η ενεργός συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών είναι απαραίτητη για την επίτευξη όλων των στόχων.

4.6. Στη Νότια Γειτονία, τα μελλοντικά σχέδια ανασυγκρότησης μετά τη COVID-19, παράλληλα με την οικονομική ανάπτυξη, θα πρέπει να έχουν πρωταρχική σημασία σε δράσεις που αποσκοπούν στον περιορισμό των περιβαλλοντικών προβλημάτων που σχετίζονται με την κλιματική αλλαγή, τη λειψυδρία και τη ρύπανση. Τα μέτρα διατήρησης και προστασίας του περιβάλλοντος θα μπορούσαν να έχουν θετική επίδραση στην περιοχή της Μεσογείου με την ενίσχυση της πολυσυλλεκτικότητας της οικονομίας και τη δημιουργία θέσεων εργασίας. Επ' αυτού, η ΕΟΚΕ εφιστά την προσοχή στις πολύ υψηλές δυνατότητες των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας (ιδίως της ηλιακής και της αιολικής) στις νότιες χώρες-εταίρους και καλεί την ΕΕ και τα κράτη μέλη της να επιδιώξουν περισσότερες βιώσιμες κοινές επενδύσεις στον τομέα αυτό.

4.7. Η ΕΟΚΕ έχει ήδη τονίσει την ανάγκη προώθησης μιας δίκαιης μετάβασης στην περιοχή της Μεσογείου, μεταξύ άλλων για να υπάρξουν οφέλη όσον αφορά την υγεία, την εκπαίδευση και το φύλο. Εφόσον το ζητούμενο είναι η ανάκαμψη που θα βασίζεται πραγματικά στις αρχές της μετάβασης και της ψηφιοποίησης, θα είναι ζωτικής σημασίας να προαχθούν η ευαισθητοποίηση, συγκεκριμένες μορφές επιχειρηματικής στάσης και οι ψηφιακές δεξιότητες. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει το αίτημα των νότιων χωρών-εταίρων της η ΕΕ και τα κράτη μέλη της να επιδείξουν μεγαλύτερη προσήλωση στα της συνεργασίας όσον αφορά την έρευνα και την ανάπτυξη στη Μεσόγειο.

([5]) UfM Foreign Affairs Ministers set priority areas for stronger cooperation and integration in the Euro-Mediterranean region [Οι υπουργοί Εξωτερικών της ΕγΜ θέτουν τομείς προτεραιότητας για την ενίσχυση της συνεργασίας και της διασύνδεσης στην ευρωμεσογειακή περιοχή] — Union for the Mediterranean (ufmsecretariat.org)

([6]) https://www.2021portugal.eu/en/porto-social-summit/porto-social-commitment/

4.8. Η ανάκαμψη των οικονομιών της Νότιας Γειτονίας —όπου η άτυπη απασχόληση και η αντίστοιχη οικονομία έχουν σημαντικό μερίδιο— συνδέεται επίσης στενά με την ανάπτυξη ενός αποτελεσματικού υποδείγματος επαγγελματικής κατάρτισης και εκπαίδευσης. Η ΕΟΚΕ επαναλαμβάνει την ανάγκη ενίσχυσης των επαγγελματικών δεξιοτήτων, ιδίως των νέων και των γυναικών, ώστε να μπορούν να χρησιμοποιούνται σε εθνικό και διακρατικό επίπεδο μέσω της επανιδείκευσης των εργαζομένων. Οι οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών διαδραματίζουν επίσης σημαντικό ρόλο στην ενίσχυση των δεξιοτήτων μέσω της μη τυπικής εκπαίδευσης, στη διοργάνωση εργαστηρίων και κατάρτισης και στην προώθηση της κοινωνικής οικονομίας. Επίσης, επαναλαμβάνει την ανάγκη, που έχει ήδη επισημανθεί στον περιφερειακό διάλογο της Ένωσης για τη Μεσόγειο με τους κοινωνικούς εταίρους, να συμμετέχουν οι κοινωνικοί εταίροι, μεταξύ άλλων με σκοπό την αντιμετώπιση της αναντιστοιχίας μεταξύ προσφοράς και ζήτησης εντός της αγοράς εργασίας.

Βρυξέλλες, 24 Ιανουαρίου 2023.

Η Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Christa SCHWENG